

EUROPEAN CITIZENS' PANEL
Tackling Hatred in Society

Európska panelová diskusia občanov o **boji** **proti nenávisti** **v spoločnosti**

Zhrnutie prvého zasadnutia

[5. - 7. apríla 2024]

Niekoľkými slovami...

Dojemné a sľubné prvé zasadnutie

Ako môžeme vysvetliť nárast nenávisti v spoločnosti? Aké sú jej hnacie sily a príčiny? A ako sa s ňou môžeme spoločne popasovať? Počas troch víkendov sa 150 náhodne vybraných občanov EÚ, ktorí sa stretli vďaka Európskej komisii, pokúsi zodpovedať tieto náročné otázky. Občania nakoniec predložia súbor odporúčaní, ktoré budú podkladom pre prácu Európskej komisie pri vypracúvaní stratégií na boj proti nenávisti.

Prvé zasadnutie tejto novej panelovej diskusie občanov sa konalo 5. - 7. apríla v Bruseli. Experti a členovia občianskej spoločnosti sa počas troch dní delili o svoje skúsenosti a poznatky. Cieľom prvého víkendu bolo lepšie pochopiť nenávisť a jej vplyv na ľudí a našu spoločnosť. Účastníci z 27 členských štátov EÚ priniesli do diskusie rôzne vnútroštátne a kultúrne súvislosti, ako aj svoje osobné skúsenosti. Tieto dojemné a úprimné výpovede patrili medzi prvky, ktoré odlišili prvé zasadnutie panelovej diskusie od akýchkoľvek iných zasadnutí.

Čo sa môžeme naučiť z prvého zasadnutia?

Deň 1: Pochopenie prejavov nenávisti

„Chceme vás od začiatku zapojiť do politickej diskusie,“ vyjadrila sa **Dana Spinantová**, generálna riaditeľka GR pre komunikáciu (GR COMM), ktorá v piatok privítala občanov.

„Budete užasnutí rozmanitosťou odpovedí, ale aj obtiažnosťou vyvstávajúcích otázok,“ pokračoval **Colin Scicluna**, vedúci kabinetu podpredsedníčky Dubravky Šuicovej. Podľa **Any Gallegovej Torresovej**, generálnej riaditeľky GR pre spravodlivosť a spotrebiteľov, výzvy súvisiace s nenávisťou možno riešiť príspevkami občanov. „Potrebujeme vaše názory, aby sme mohli uvažovať o veciach z rôznych uhlov. EÚ je Únia, ktorá oceňuje a rešpektuje ľudské práva a jednotlivcov patriacich k menšinám. Chceme rešpektovať názor každého, to je naša spoločenská zmluva a to nás robí Európanmi.“

Panel spolu s členmi Výboru pre zhromažďovanie poznatkov preskúmal rôzne dimenzie nenávisti - psychologickú, sociologickú a právnu.

Nenávisť nie je iba myšlienka...

Profesor psychológie na Londýnskej univerzite **Manos Tsakiris** považuje za výzvu najmä odhaliť vďaka emocionálnej uvedomelosti, „prečo“ môžeme cítiť nenávisť. Klinický psychológ špecializujúci sa na psychickú traumu **Arun Mansukhani** uviedol, že samých seba definujeme vzťahmi s inými skupinami,

a to odlišovaním sa. Takéto odlišovanie sa, ktoré vychádza z rôznych predsudkov, môže vydlážiť cestu pre diskrimináciu.

Nenávisť je systémová

Jelena Jovanovicová, koordinátorka medziskupiny pre boj proti rasizmu a rozmanitosť v Európskom parlamente, sa podelila o stigmatizáciu, ktorú prežila ako Rómka. Profesor sociolingvistiky na Univerzite v Readingu **Federico Faloppa** zdôraznil kľúčovú úlohu, ktorú zohráva jazyk pri formovaní nášho svetonázoru. Každodenný jazyk je plný výrazov, ktoré podporujú nenávisť - od krajne pravicových rasistických urážok po dehumanizujúce metafory a zdanlivo nevinné, ale predsa zákerné frázy - toto všetko prispieva k rozdeľujúcemu pohľadu „my“ verus „oni“.

Aké sú právne odpovede?

Nezávislá novinárka a autorka so zameraním na sociálne médiá **Nesrine Slaouiová** sa zaoberala prejavom nenávisťi ako globálnym fenoménom presahujúcim spoločenské triedy. Zdôraznila internetovú kultúru, najmä kybernetické šikanovanie a problém skresľujúcich algoritmov, ktoré odzrkadľujú spoločenskú diskrimináciu. Referent pre právne a politické otázky v sieti EQUINET (Európska sieť orgánov pre otázky rovnosti) **Daris Lewis-Recio** skúmal z právneho hľadiska trestné činy z nenávisťi a ich časté nedostatočné nahlasovanie. Tento alarmujúci trend predstavuje významnú hrozbu pre demokratickú integritu.

Deň 2: Vymedzenie príčin nenávisťi

V sobotu boli občania rozdelení do 12 menších skupín, aby sa začali hlbšie zaoberať hlavnými hnacími silami a príčinami nenávisťi v súčasnej spoločnosti. Hoci obsah každej diskusie zostáva dôverný, nasledujúce zhrnutie odráža určité kľúčové a opakujúce sa faktory, ktoré sa objavili naprieč skupinami.

Potreba spolupatričnosti a strach z neznámeho

Základným aspektom ľudskej povahy je prirodzená túžba patriť do nejakej sociálnej skupiny. Izolácia spôsobená osamelosťou, traumatickými udalosťami v detstve, výchovou a rôznymi životnými skúsenosťami podporuje hlboký pocit odcudzenia. Pandémia ochorenia COVID-19 ukázala, ako môžu izolácia a strach z neznámeho umocniť pocity odlúčenia, popohnať jednotlivcov k extrémnym ideológiám a zvýšiť riziko radikalizácie, a tým podporiť nevraživosť voči ostatným. Okrem toho krehké sociálno-ekonomické postavenie nielen podčiarkuje zraniteľnosť, ale aj zvyšuje obavy, najmä z migrantov a menšín, čo prispieva k cyklu vylúčenia a nenávisťi.

Úloha politikov a politický diskurz

Politici zohrávajú významnú úlohu pri podpore nenávisťi, pričom často primerane neriešia potreby menšín a vyhraňujú nevraživosť voči nim. Nacionalistické a populistické prejavy predstavujú komplikovanú výzvu v mnohých krajinách, aj keď ich prítomnosť nemusí byť taká závažná v každom členskom štáte EÚ. Nenávistné prejavy slúžia ako pohodlný nástroj pre politikov na presadzovanie svojich cieľov vrátane volebných ambícií, čo vedie k nadmernému zjednodušeniu politického diskurzu. Trend k zovšedňovaniu nenávistných prejavov vychádza z nevedomosti a strachu z neznámeho, ktorý pociťujú mnohí občania Únie, a ktorý rozdeľuje spoločnosť stále viac a zvyšuje polarizáciu.

Kybernetické šikanovanie, anonymita a mylné informácie v sociálnych médiách

Anonymita, ktorú poskytujú sociálne platformy, zohráva pri šírení nenávistných prejavov kľúčovú úlohu. Tieto siete plnia dvojakú úlohu: slúžia ako kanál na šírenie mylných informácií a dezinformácií, a tiež stereotypov, najmä pokiaľ ide o ženy, ktoré čelia značnému obťažovaniu na internete. Mladí ľudia, ktorí hľadajú pocit spolupatričnosti, sa často stávajú aktérmi, ako aj hlavnými obeťami nenávistných prejavov a obťažovania online. Problém pri riešení nepravdivých a neoverených informácií je znásobený skresľujúcimi algoritmami, ktoré vytvárajú komnaty ozvien alebo bubliny, ktoré odrážajú naše vlastné názory, čím sa znižuje vystavenie rôznorodým pohľadom.

Hospodárske a sociálne nerovnosti ako katalyzátor nenávisťi

Hospodársky pokles a sociálno-ekonomické nerovnosti vyvolávajú pocity odopierania práv a pôsobia ako významný katalyzátor stupňovania nenávisťi. Všeobecná nespokojnosť spojená s názorom, že stredná trieda nesie neprimeranú časť záťaže vyplývajúcej z krízy a zároveň čelí nadmernému zdaňovaniu, podporuje zlosť. Táto zlosť môže prerásť do nenávisťi zameranej na rôzne skupiny vrátane politikov vnímaných ako neschopných, veľké podniky a migrantov.

Kultúrne a historické dedičstvo a jeho prenos

Nedôvera voči druhým nie je len externý problém, je aj neoddeliteľnou súčasťou európskych spoločností a podporuje rozdelenie. Namiesto toho, aby sme si pestovali úctu k rozmanitosti nášho zázemia, vidíme tendenciu odovzdávať nedôveru z generácie na generáciu. Inklinovať k nedôvere je často ľahšie ako oceniť „to druhé“ - cez formálne vzdelávanie, rodinné rozprávanie a politickú rétoriku sú nám odovzdávané časti nášho dedičstva bohaté na príbehy o konfliktoch a vojnách. Takéto naratívy môžu formovať vnímanie a postoje a niekedy skôr posilňujú rozdiely než ich prekonávajú. Stále existuje zjavný nedostatok angažovanosti pri definovaní toho, čo európskych občanov spája.

Deň 3: Zdieľanie a svedectvá

a spisovateľka.

V nedeľu prišlo päť rečníkov svedčiť pred 150 občanmi o tom, že sa stali obeťami diskriminácie kvôli ich pôvodu, pohlaviu, farbe pleti, náboženstvu alebo telesnému postihnutiu.

Tu je niekoľko doslovných výpovedí: „Prijať subjektívny pohľad na nenávisť má zásadný význam pre odhalenie skrytého násillia, ktoré sa ňou prejavuje. Takýto prístup nielen prehľbuje naše porozumenie, ale nás aj usmerňuje pri navrhovaní účinných riešení na odstránenie násillia.“ povedala **Nesrine Slaouiová**, novinárka

„Ľudia so zdravotným postihnutím sa často stretávajú s kopou nedorozumenia, keď ich príslušné orgány nie vždy berú vážne. [...] Je nevyhnutné zmeniť spôsob, akým vnímame zdravotné postihnutie a hovoríme o ňom, aby sme podporili inkluzívnejšiu a ohľadupľnejšiu spoločnosť,“ vyjadril sa **Kamil Goungor**, odborný referent na podporu mobility v Európskej sieti pre nezávislý život.

„Antisemitizmus zahŕňa nielen agresiu a vraždenie, ale aj spektrum odtieňov vrátane stereotypov, predsudkov a urážlivého diskurzu. Prináša so sebou hlbokú samotu, ktorá vedie k stiahnutiu sa do seba a človeka dostane do začarovaného kruhu,“ zdieľala s občanmi bývalá predsedníčka Únie židovských študentov v Belgicku (2019 - 2023) **Sacha Guttmannová**.

„Táto forma rasizmu vychádza z dávnej minulosti, koloniálnej éry, ktorá obohatila Európu, USA a Blízky východ. Mentalita sa mení príliš pomaly. (...) Mám nádej napriek všetkému, pretože vy ste tu a budete našimi spojencami,“ podelila sa **Mireille Tsheusi-Robertová**, belgická autorka, školiteľka a výskumníčka.

„Možno neuspejeme vo vytvorení ideálneho sveta bez nenávisťi, ale môžeme vybudovať svet, kde vylúčenie a nenávisť nedominujú, kde vylúčenie možno eliminovať,“ povedal **Fabian Wichmann**, ktorý ako člen tímu EXIT Nemecko poskytuje podporu ľuďom, ktorí chcú opustiť krajnú pravicu.

„Pýtajte sa na to, čo nevieme, že nevieme,“ vyzval **Robin Sclafani**, výkonný riaditeľ Európskeho židovského informačného centra. Na záver emočne nabitého predpoludnia dostal slovo odborný referent Generálneho riaditeľstva pre spravodlivosť a spotrebiteľov **Tommaso Chiamparino**, ktorý poznamenal: „Spravili sme pokrok - zdá sa, že zo stavu kakofónie sme sa dokázali posunúť k niečomu harmonickejšiemu... rozvíjajme túto melódiu aj naďalej!“

Kliknite [sem](#) a pozrite si záznam z nedeľného pléna!

Rozhovor s Petrou (19) z Maďarska

Prečo ste sa zapojili do tohto panelu?

„Spočiatku som váhala, bola som veľmi skeptická, ale uvedomila som si, že je to skvelá príležitosť vyjadriť sa a zdieľať svoje názory. Som židovka a v Maďarsku je veľa antisemitizmu, niektorí ľudia sú otvorene rasistami a anti-LGBTQI+. Chcela som hovoriť o situácii v Budapešti, odkiaľ pochádzam.“

Ako prebiehali diskusie v skupine?

„V mojej pracovnej skupine boli ľudia z Maďarska, Írska, Francúzska a Poľska. Hovorili sme okrem iného o situácii v Maďarsku a o hrozbách pre ženy v sociálnych médiách. V sociálnych médiách sú ženy vykreslené spôsobom, ktorý nezodpovedá realite, ale skôr sa zhoduje s tým, ako si spoločnosť ženy predstavuje alebo aké by podľa nej mali byť, a to je veľmi ťažké.“

Na ktorú časť tohto víkendu budete spomínať najviac?

„Nedelné svedectvá boli veľmi silné. Svedectvá, ktoré zdieľali Mireille a Sacha o rasizme a antisemitizme, boli veľmi pohnuté a skutočne ma dojali. Táto panelová diskusia je medzinárodný priestor, v ktorom sa stretávajú zástupcovia zo všetkých štátov EÚ, aby porozumeli rôznym pohľadom a názorom a poučili sa z nich. Pokladám za veľmi dôležité učiť sa jeden od druhého a naďalej prinášať viac pohľadov, vypočúvať viaceré názory a diskutovať o viacerých prístupoch, pokiaľ ide o tému nenávisť.“

Víkend, ako ho videl Sylvain

Sylvain je grafický facilitátor, ktorý vizuálne zachytáva vývoj panelových diskusií. Nižšie načrtávame jeho dojmy z nedelňého zasadnutia:

Zhrnutie: ciele všetkých troch zasadnutí

- **Prvé zasadnutie, 5. - 7. apríla:** rozvoj spoločného chápania nenávisti a vymedzenie rozsahu panelovej diskusie občanov. Porozumenie emóciám a vnímaniu nenávisti, a to aj zdieľaním a počúvaním externých rečníkov, svedectiev a odborníkov. Identifikácia rôznych príčin a hnacích síl nenávisti, ako aj potenciálnych oblastí, v ktorých možno bojovať proti nenávisti v spoločnosti.
- **Druhé zasadnutie, 26. - 28. apríla:** v nadväznosti na prvé zasadnutie občania vypracujú návrhy, ako riešiť problém nenávisti v spoločnosti. Tieto návrhy možno považovať za návrhy odporúčaní.
- **Tretie zasadnutie, 17. - 19. mája:** občania doladia návrhy a odporúčania s pomocou skúsených facilitátorov, osôb z občianskej spoločnosti a expertov na obsah. Tieto návrhy sa napokon stanú konečnými odporúčaniami na riešenie nenávisti v Európe.